Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Байрым кюн, никкола ай (июнь), 30, 2023 жыл

№ 77 (21278)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Казбек Коков РФ-ни Президенти Владимир Путин бардыргъан кенгеше къатышханды

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков РФ-ни Президенти Владимир Путин бардыргъан кенгеше къатышханды. Анда сёз туризмни айнытыуну юсюнден баргъанды.

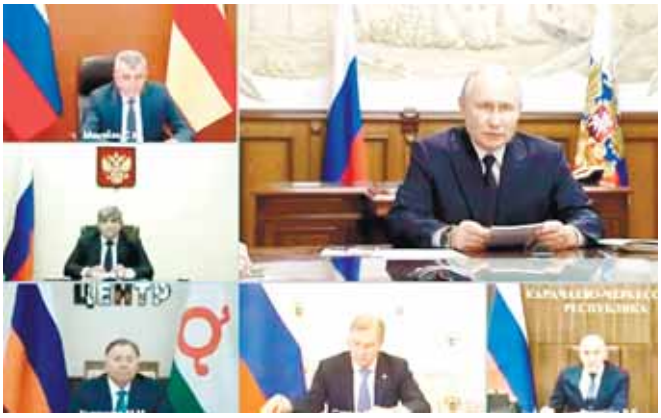

Ушакъны баллай, къыралны оноучусу бек башы – туризм жаны бла ишибиз жангы даражагъа кётюрюле, кесине бютюн бек тарта баргъаныды, деп чертгенди. «Транспорт жумушла игилендириле барадыла, курортла кенгередиле, ресторанла, кафеле, къонакъ юйле ачыладыла, жамауат тийреле тапландырыладыла, туризм жаны бла предпринимательлик да кюч алады, кёп проектле тындырыладыла, Россейде солургъа сюйгенле да кёпден-кёп боладыла», – деп, Владимир Путин Шимал Кавказны курортларын сайлагъанланы саны да ёсгенин чертгенди.

Кенгешни кезиуюнде Президент федерал магъаналы объектле регионну иелигине бермиселе иги боллугъуну юсюнден шуны да дурус кёргенди. Алай болса, аланы инвестициялану себепликлери бла жангыртыргъа бютюн тынч боллукъ эди. Дагъыда регионлада курортланы, ол санда «Нальчик» санатор-курорт комплексни да, айнытыргъа бютюн уллу онгла ачыллыкъ эдиле.

РФ-ни экономиканы айнытыу министри **Максим Решетников** быллай шартла келтиргенди: былтыр СКФО-ну къонакъ юйлеринде тохтагъан туристлени саны тёрт кереге ёсгенди эмда 2,4 миллион адамгъа жетгенди. Кавказ.РФ корпорация бла энчи экономика тийреленги резидентлери Архызны, Элбрусну, Ведучини, Мамисонну инженер эмда тау лыжа инфраструктуралаларына 52 миллиард сомдан аслам бёлгенди.

Кенгешден сора Казбек Коков анда айтыгъанны юсюнден кесини оюмун билдиргенди: «Туризм – Къабарты-Малкъарны экономикасыны магъаналы бёлюмлеринден бириди. 2022 жылда биз аны айнытыу жаны бла тизмеде иги да кётюрюлгенбиз. Бизни битеу да 1,2 миллион адам жокълагъанды. Ол а 2021 жылдан эсе 11,7 процентге асламды. Тамамланнган жумушланы ёлчеми да 19 процентге ёсгенди, налогладан да 7 процентге кёп тёленнгенди – битеу да 542 миллион сомдан аслам. Ол хал сакъланады. Быйыл январь-март айлада бизге келип солугъанланы саны 19 процентге ёсгенди – 318 мингнге жетгенди. 2025 жылгъа ол кёрюмдю 2 миллионнга жетерикди.

Къабарты-Малкъарда туризмни айнытыуна себеплик этерик баш магъаналы курортла быладыла: Минги тауну тийреси, Нальчикни санаторийлери, Жылы-Суу, Зольск, Чегем эмда Черек районлада солуу тийреле. Аланы айнытыу жаны бла планла бардыла, жангылары да жарашдырыладыла. Къыйын жолла бла «Тау Къабарты-Малкъар» деген маршрут къуралгъанды. Ол «Кавказны жаяу жоллары» регионла аралы туризм маршрутну бир кесеги боллукъду. Узунлугу 600 километр боллукъ «Къабарты-Малкъарны юч тау ауузу эмда ёхтем Элбрус» атлы маршрут да миллет маршрутланы тизмесине киреди. «Туризм эмда къонакъбайлыкъ» миллет проектге кёре солугъанлагъа къошакъ жерле къурау жумушлагъа ахча бла себеплик этерге белгиленеди. Регионда бир жолгъа 16 минг адамны алыргъа боллукъ 233 къонакъ юй ишлейдиле. Бу бёлюмде 5 минг адам урунады. Мында гитче эмда орта предпринимательликни айнытыргъа уллу онгла бардыла.

Россейни Президентини буйрукъларына кёре Къабарты-Малкъарда туризмни андан ары айнытыу жаны бла ишибизни тохтаусуз бардырлыкъбыз. Аны айныргъа бек уллу онглары бардыла». Аны юсюнден КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы билдиргенди.

Эл мюлк

Жемишлени жыйып башлагъандыла

КъМР-ни Эл мюлк министерствосундан билдиргенлерича, биогюнлюкде республикада ташлы жемишлени: баллини, шапталны жыйып башлагъандыла.

Алынгган тирлик терек бахчаладан тюзюнлей республиканы тюкенлерине бла тыш регионлагъа жибериледи. Жайны орталарында башха ташлы жемишле да бишерикдиле.

Битимлени асламысы энчи мюкледе ёсдюрюледиле.

Саулай алып айтханда, ала регионда 2,3 минг гектар жерде ёседиле. Былтыр аладан 39 минг тонна жыйылгъанды, быйыл да аграрчыла къолайлары андан иги болурун сакълайдыла.

Чууакъ кюнлени хайырланып

Къабарты-Малкъарда къылкъылыланы оруп башлагъандыла. Тёреде болгъаныча, сабанлагъа эм алгъа Терк, Май, Прохладна районлада мюлкле чыгъардыла. Алай бла бусагъатда ишле 5,4 минг гектарда тамамланнгандыла, кюзлюк эм жайлыкъ арпадан бла кюзлюк будайдан 20,5 минг тонна жыйылгъанды.

Эсге сала айтсакъ, былтыр къылкъылыладан 1,3 миллион тонна алынгганды, неда бурунгу жылдан эсе 102,5 процентге кёп. Быйылны юсюнден айтханда да, арендаторла былтырдан иги кёрюмдюле болдурурларына ышанадыла.

Терек бахчаланы саны кёбейеди

Быйыл Къабарты-Малкъарда жемишле бла наныкъла ёсдюрюуге терек бахчалыкъладан минг гектар чакъны бёлюнгенди. Жаз башында окъуна алма, кертме, балли терекледен бла наныкъ юлкюледен 450 гектар салынгганды.

Шимал-Кавказны статистика управлениясындан билдиргенлерича, быйылны башында республикада терек бахчаланы бар тюрлюсюнден да 26,7 минг гектар чакъны саналады, аны 800 гектары наныкълагъа жетеди. Аланы 11,5 минг гектары, неда 43 проценти энчи иеледи.

ТЮБЕШИУ

Республиканы социал-экономика айныууну онглары сюзюлгендиле

Москвада КъМР-ни Башчысы **Казбек Кокованы** РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Александр Новак** бла ишчи тюбешиую болгъанды. Аны кезиуюнде Къабарты-Малкъар Республиканы социал-экономика айныууну онглары сюзюлгендиле эмда уллу инвестиция проектлени жашауда бардырыу не халда болгъаныны къаралгъанды.

Туризмни айнытыугъа энчи эс бурулгъанды, 2022 жылда Къабарты-Малкъаргъа солургъа келгенлени саны 1,2 миллионнга жетгенди. Быйыл да ол хал сакъланады. Сау жылны ишлет тургъан эмда солугъанланы жумушла бла жалчытыу игилене баргъан «Эльбрус» курортну сайлагъанла кёпден-кёп болуп барадыла. Аны айныууна ахча бла себеплик этерик адамланы излеу жаны бла иш тохтаусуз бардырылады. 2030 жылгъа солуу жерле жетиширча боллукъдула, 14 канат жол, тау лыжалада учар ызладан да 47 километр ишлерикдиле.

Нальчик курортну айнытыу да магъаналы жумушладан бирине саналады.

СКФО-ну айнытыуну 2030 жылгъа дери жарашдырылгъан программасына кирген уллу инвестиция проектле да жол карталагъа кёре тамамлана барадыла. Алайды да, Тырныауузда вольфрамолибден магъаданны къазып эмда жарашдырып башлауну проектини биринчи кесеги тындырылгъанды. Керекли лицензия алынгганды, проект документация жарашдырылгъанды. Мында 700 ишчи жер къураллыкъды.

Чегемде жемишле бла тахта кёгетле ёсдюрюллюк теплицалы комплексни хайырланыргъа берирге хазырлай турадыла. Ол Шимал Кавказда бек уллуладан боллукъду, 100 гектардан аслам жерни аллыкъды, анда 1,2 мингден аслам ишчи жер къураллыкъды. Биогюнлюкде ани биринчи кесегини къурулуш-монтаж ишлери бардырыладыла, керекли оборудование да келтириледи.

«Мэй» эмда «Восточный» жашау журт тийреледе къурулуш ишлеге 55,6 миллиард сом къоратыргъа белгиленеди. Алада битеу да 1,2 миллион квадрат метрни тутхан жашау юйле ишленирикдиле.

Магъаналы инвестиция проектни санына дагъыда гипс заводну ишлетип баштау эмда къумач сокъгъан фабрика къурау да киреди.

– Бу ишде инвесторла бла бирге ишлейбиз. Россейни Правительствосу да бизге хар жаны бла себеплик этгенлей турады. Проектни толтуруу экономиканы, социал бёлюмню, инфраструктураны да андан ары айнытыргъа, алай эсе уа – адамларыбызны жашауларын да игилендирирге себеплик этерикди, – деп чертгенди Казбек Коков РФ-ни Правительствосуну вице-премьери бла тюбешиуден сора, деп билдиргендиле КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасындан.

Игилендириу

Огъары Малкъарда жолну жангыртдыла

КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министерствосундан билдиргенлерича, «Къоркъуусуз эм тынгылы автомобиль жолла» миллет проектге кёре «Огъары Малкъар–Мухол» жолгъа тынгылы ремонт этиледи. Аны 1,8 километри чакълы бири жангыртылып, биогюннгю изленлеге келиширча боллукъду. Биогюнлюкде жолчула суу таламаз, топуракъ, таш тюшмез ючюн, бетондан хуна ишлет, мурдорун хазырлап бошай турадыла.

Сагъыныльгъан жумушла тамамланасала, ызы бла бордюрла, асфальт да салныгр. Къоркъуусузлукъ жалчытылынырына аслам эс буруллукъду. Кече жарытырча чыракълы чыпынла, жорукъланы билдирген белигиле бла ызла жарашдырыллыкъдыла эм темир буруула да тартыллыкъдыла.

Кюз артында уа Огъары Малкъарны бла Мухолну арасында кёпюрге ремонт этилликди.

Графикге кёре, комплексли ишле быйыл жайны ахырына бошалыргъа керекдиле.

Кёпюрден тыйгъычсыз ётерча

Бахсанда «Элбрус–Прохладный» федерал трассаны кёпюрюн жангыртып кюрешедиле. Аны аркъауларын салып бошап, биринчи къат бетон къуйгъандыла. Аны аллында уа жолчула, кёпюрню бир жанына бордюрла темир буруула да салып, эки къат асфальт да жайгъандыла.

Биогюнлюкде уа башха жанында да тийишли жумушланы тамамлай турадыла. Ызы бла эки къат асфальт саллыкъдыла, темир буруула, жорукъланы билдирген белгиле эм ызла да тохташдырлыкъдыла.

Жол управлениясы келечилери уа этилген ишле эм хайырланнган материалла да тынгылы болгъанларын бла къалгъанларын тинтедиле.

Объект быйыл июль айда битерге керекди.

Мардагъа кёре

Кёп болмай «Къоркъуусуз эм тынгылы автомобиль жолла» миллет проектге кёре «Эски Черек–Жемтала–Сукан-Суу» жолну 5,5 километри чакълы бирине тынгылы ремонт этилип, мардагъа келиширча болгъанды.

Бусагъатда чыракълы чыпынла салынадыла эм жолну эки жаны бла да тротуарла ишлейдиле.

Жол социал магъаналы учреждениясына орналгъан магъаналы объектге саналады. Ол себепден аны игилендирилгенине элчиле бек ырызыдыла. Комиссия жолну кенглигин, асфальтны къалынлыгъын эм башха заталагъа да эс бургъанды.

Эсге сала айтсакъ, быйыл жылны ахырына Черек районда он километр чакълы регион магъаналы жол жангыртыллыкъды.

Ырхы салгъан хатаны кетергендиле

Алгъаракъда сакъ жауунланы хатасындан Терк районда Шимал Осетия бла чекде Тёбен Курп элде «Дейское–Тёбен Курп» жолну 250 метр чакълы бирин ырхы басып тозуратханды эм 34 жашау журтха да халеклик салгъанды. Сагъыныльгъан жерде КъМР-ни Башчысы Казбек Коков болуп, болумну къысха заманда игилендириге буюргъанды. Аны бла байламлы жолчула оператив халда тийишли ишлени бардырып, машинала чырмаусуз жюрюрча этгендиле.

Бюгюнлюкде подряд организацияла юйлени арбазларындан черек селейгенден сора къалгъан топуракъны кетерип кюрешедиле. Ишлеге жети энчи техника бла 42 адам къармашадыла. Элчиле республиканы Башчысы проблеманы энчи контролгъа алгъанына эм тийишли жумушла къысха заманда этилгенлерине ыразылыкъларын билдиргендиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Маданият

Нальчикде – даражалы кинофестиваль

Геуюрге кюн Нальчикде «Къабарты-Малкъар-2023» деген халкъла аралы кинофестиваль къууанчлы халда ачылыгъанды. Ол жарыкъ байрам Музыка театрда ётгенди. Бу жумушну фестивальны директору Сергей Новожилов бардыргъанды. Маданият байрам а Къабарты-Малкъарны театрларыны эм Москвадан келген белгили артистлени къызыл кюйюзде барыулары башланнган эди. Алагъа нальчикчиле эм къонакъла да жарыкъ тюбегендиле.

Республиканы артистледен а ол къууанчха къатышханлаы араларында Мызыланы Таубий, Юрий Балкаров, Бечелланы Людмила, Алтууланы Халимат, Ахмед Хамурзов, Ирина Кузнецова, Жанатайланы Ирэна, Атмырзаланы Танзиля, Жаникалаланы Эльдар бар эдиле.

Къыралбызны ара шахарындан келген белгили киноактёрланы юслеринде айтханда уа, РФ-ни халкъ артисткасы Наталья Гвоздикова, Елена Захарова, Анатолий Гущин, Екатерина Волкова, белоруслу жырчы Аким Тышко къатышхандыла. Алагъа нальчикчиле къарсла эм гюлле бла тюбегендиле.

Ызы бла уа битеу жыйылгъанла театрны залына кёчген эдиле. Сахнадан ала бла малкъар, къабарты эм орус тилледе концертни бардыргъанла Жанатайланы Ирэна, Регина Кошокова эм Сергей Новожилов саламлашып, фестивальны багъалап келгенлери ючюн ыспас этгендиле.

Жыйылгъанланы аллында КъМР-ни маданият министрини орунбасары Къарчаланы Аминат сёлешгенди. Аминат Хадисовна белгиленича, бу кинофестивальны жыл сайын адамла ашыгъып сакълайдыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эсде тутуу

Ол халкъыбызны ахшы уланларындан эди

Зумакъулланы Башчыны жашы Мустафа Уллу Ата журт урушха дери кезиуде Къабарты-Малкъарны жамауат-политика жашауунда аты айтылгъан адам болгъанды. Аны жашауну иги кесеги республиканы тарыхында уллу тюрлениуле бола тургъан кезиуге тюшгенди: революция, инсан уруш, миллет-къырал къурамы, жангы экономика политика, коллективизация , репрессияла.

2 бет

Байрам

Алгъышла эмда сейир оюнла

Сыйлы Къурман байрамны кюнюнде республиканы битеу межгитлеринде Гъайыт намаз бардырылгъанды, сабийлеге къууанчлы жумушла, оюнла къуралгъандыла.

3 бет

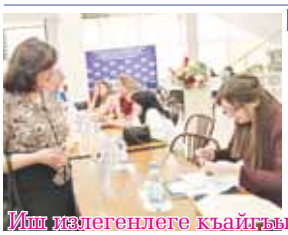

Себеплик

Озгъан ыйыкъда республикада иш излегенлени къайгысын кёрюр муратда Нальчикде Къырал концерт залда, Х.М.Бербеков атлы КъМКъУ-да, В.М.Коков атлы КъМКъАУ-да, гуманитар-техника колледжде эмда иш бла жалчытыу аралада майданла къуралгъандыла.

Иш излегенлеге къайгыыра

4 бет

Парламент

КъМР-де туризм эм къонакъбайлыкъ бёлюмде билимли ишчилени хазырлауну соруулары Парламентни Физкультура, спорт эм туризм жаны бла комитетини кенгертилген жыйылыууында сюзюлгенде.

«Шёндюгю излемлеге келишген, аны бла бирге-уа къоркъуусуз солууну къураргъа тийишлиди»

Анга къатышханланы алгышлай, комитетни башчысы **Арсен Барагунов** сюзюлген теманы магъаналылыгъын белгилегенди. Ол, къыралда ич туризмге аслам эс бурулуп башлагъанын белгилеп, республиканы рекреация онгларына эс бурулгъанын, бизге келген къонакъланы саны жылдан-жылгъа иги да ёсгенин белгилегенди.

– Туризм бла байламлы инфраструктура игиленириледи, ахча салымла кёбейтиледи, жангы мекямла ишлетиледе, эскилери тыгнылы жангыртыладыла. Алай ана бла тынчайыт къаларгъа жарамагъанын барыбыз да ангылайбыз. Шёндюгю турист тириди, излемлери да тюрленгенди. Аны себепли туризмни андан ары айнытыугъа энчи эс бурургъа керекди. Къонакълагъа ариу, шёндюгю излемлеге келишген, аны бла бирге уа къоркъуусуз солууну къураргъа тийишлиди. Барыбыз да бирге къадалып ишлесек, инфраструктураны игилендирсек, адамланы жумушларын толтурууну биийик даражагъа чыгъарсакъ, республиканы атын ариу бла жаланда ол заманда билгили эталлыкъбыз,– дегенди ол.

Жыйылыуда доклад бла Къабарты-Малкъар къырал университетни менеджмент, туризм эм къонакъбайлыкъ институтуну директоруну къулдуркъын толтургъан **Рамазан Лигидов** сёлешгенди. Ол интитутну не мурат бла къуралгъанын, аны вузну «Приоритет 2030» программасына къатышханын, бу бёлюмде ишчилени хазырлауну, студентлени иш бла жалчытыуну юсларинден айтханды.

Биогюнлюкде анда 500 студент окъуйду, алай аланы санын кёбейтирге, жангы программа сингдирирге, башха усталыкълагъа юйретиуню къураргъа белгилененди. Ахыр юч жылны ичинде уа окъуну бошагъан студентлени иш бла жалчытыу жумушла игиленгендиле. Сёзге, вузну быптыр ни араларында байламлыкъла къуралмагъанларыны, аны хатасындан а студентлени билимлери, сыналары толу болмагъанларыны юсларинден айтханды.

Сюзюлген соруугъа кёз къарамын курортла эм туризм министрни орунбасары **Асланби Шхагапсоев** билдиргенди. Ол айтханыча, туризм экономиканы тири айнытыгъан бёлюмлеринден бириди. Аны себепли кадрланы хазырлауугъа энчи магъана берилирге керекди. Ол да жаш адамланы иш бла жалчытыуну юсюнден айтханды. Дагъыда докладда белгиленген кемчиликлени тамамлау жаны бла башламчылыкъла этгенди. Ол министерствода практиканы ёттген студентлени саны ёсергине ышанганын да белгилегенди.

Кенгешге къатышханла сюзюлген соруугъа оомларын билдиргендиле. Сёз вузлада бюджет жерлени кёбейтиуню, туризмде жангы бёлюмлени айнытыуну, къонакъладан хакъ жыйыуну, бийик квалификациялы ишчилени окъутуну, халкъны аш-суу бла жалчытыуда багъала бла ашны татыуу келишмегенлерини, Нальчикни тюкенлеринде республиканы айбат жерлери белгиленип, картала сатылмагъанларыны юсларинден айтылгъанды.

Жыйылыу жууаплы органлагъа эсгертиулени къабыл кёрюю бла бошалгъанды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Нальчикде – даражалы кинофестиваль

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

– Ахшы тёреге айланнган жумушду бу. Фильмлени юслери бла биз башка миллетлени жашаулары, жарсылары бла шагъырей болабыз. Ма бу жол да Нальчикге жыйырмагъа жуукъ кинолента келтиргендиле. Алагъа къараргъа чакъырама келе тургъан эки кюнде, – дегенди ол.

Ызы бла уа къууанчлы концерт бошланады. Аны фахмулу къызчыкъ Нелля Хасанова кесини «Биринчи атлам» деген жыры бла ачханды. Ол жыргъа «Арабеск» тепсеу ансамбль къошулуп, байрамны бютюн жарыкъ этгенди.

Концертни бардыргъанла андан сора адамланы фестивальны репертуары бла шагъырей этип, къайда, къайсы фильмлере къараргъа боллугъун билдиргендиле. Быйыл келтирилген киноленталаны араларында сабийлеге деп эки анимациялы фильм да бар эдиле. Россейли режиссёрлардан сора бу фестивальгъа Къыргъызстанны келечиси Талайбек Кулмендеев да «Юй сатылады» деген фильми бла къатышханды. Быптыр аны «Бек ири тыш къаралы фильм» деген номинацияда Оскаргъа кёргюзтген эдиле. Андан сора да, «Нюрнберг» деген фильмни да энчи чертирчады. Мында аны актёр Вадим Мичман кёргюзте эди.

Андан сора келген къонакъланы алларында Музыка театрны солистлери Габуланы Зухура, Дарья Белоцерковская, Тимур Гуазов, Рустам Абаноков эм дагъыда башхала жыргъа усталыкъларын кёргюзтгендиле. Тепсеу коллективлерибиз да миллет тепсеулерибизни бир къауумну саугъа этген эдиле. Сёз кочон «Балкария» Ындырбай бла къуандыргъанды.

Москвачыла да къонакъбайланы кеслерини чыгъармачылыкълары бла къуандыргъан эдиле. Наталья Гвоздикова, Анатолий Гущин, Екатерина Волкова, белгили жырланы сахнадан айтып, зауукъ тапдыргъандыла. Елена Захарова уа Нальчикде биринчи кере болгъанын чертип, Александр Вертинскийни назмуларындан бирин саугъа этгенди.

Къонакъланы араларында ТНТ каналда бардырылгъан «Тепсеуле» деген проектде хорлагъан Вахо Хурцилава да бар эди. Ол да кесини фахмулугъун кёрпюзтюп, жыйылгъанланы къызыу къарсларына тийишли болгъанды.

Фестивальны концерт программасы уа КъМР-ни сыйлы артисти Жаниканы Элдарны «Къабарты-Малкъар» деген жыры бла жабылгъанды.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
Суратланы **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

Эсде тутуу

Ол халкъыбызны ахшы уланларындан эди

Зумакъулланы Мустафа туугъанлы 125-жыллыгъына

Зумакъулланы Башчыны жашы Мустафа Уллу Ата журт урушха дери кезиуде Къабарты-Малкъарны жамаат-политика жашауунда аты айтылгъан адам болгъанды. Аны жашау эмда урунуу жолу бла окъуучуларыбызны филология илмуланы доктору Улакъланы Махти бла тарых илмуланы доктору Сабанчыланы Хажи-Мурат шагъырей этедиле.

Зумакъулланы Мустафаны жашауну иги кесеги республиканы тарыхында уллу тюрлениуле бола тургъан кезиуге тюшгенди: революция, инсан уруш, миллет-къырал къурамы, жангы экономика политика, коллективизация бла индустриализация, политика репрессияла. Ол эртгегили Шканты элде туугъанды. Ма анда тукъум къабыргъалада асыралгъандыла аны атасы, аппасы, кварт атасы да.

Жаш заманында окъуна Мустафа жалчыланы жакъчысы болгъанды. 1913 жылда Черек ауузда эллиле къозгъалгъанда, артда ол жамаатны агъачларын бла жайлыкъларын къолгъа этген Жанхотлагъа къажау къазауатха айланнганда, къозгъалгъанла жанлы болуп, Шкантыдан 300 чакълы адам сюелгенди. Мустафа да ма аланы санында болгъанды. Къозгъалыуну сыптауу жаланда жарлылыкъда тюйюл эди, аны политика магъанасы да болгъанды. Къозгъалыу тунчукъдурулгъандан сора, къазауатха къошулгъан эллилени ызларындан болгъандыла. Ол себепден Мустафагъа 1917 жылгъа дери окъуна бугъунуп турургъа тюшгенди.

Аны инсанлыкъ сезимлерин къурауда орус-япон эмда Биринчи дуния урушха къатышхан Асанланы Хажи-Мурат, Ностуланы Юсюн бла Хусей уллу магъананы тутхандыла. Ол ала бла бирге Февраль эмда Октябрь революцияланы кезиуюнде эллилени жанты жашау ючюн кюреше чакъыргъанды.

Инсан уруш башлаггнанда, таулула большевикле жанлы болуп сюелгендиле. Малкъар ауузлада партизан уруш башлаггнанды, Деникиннге къажау фронт къуралгъанды, дерге да боллукъду. Мустафа партизан сотнягъа башчылыкъ этгенди. Ала акъ аскеркиле бла жигитлеча сермешгендиле. Черек ауузгъа денникинчиле киргенлеринде уа, эллилеге азап чекдириу башлаггнанды. Акъла Мустафаны туугъан згечи Хадижатха уллу къыйынлыкъ сынатхандыла, анасына уа ёлтюрегиз дери, къоркъутуп, партизан жашы ючюн тёрт минг сом тёлетдиргендиле.

Болсада къарындашлары – Зумакъулланы Магометни, Зулкъарнийни, Мустафаны бла Далхатны къоркъутлмагъандыла. Ала кёп жылланы ичинде Совет властьны къоруулагъандыла, аны ниетлерин жашаугъа сингдирир ючюн къаты юкюрешгендиле, даражасын кётюргендиле. Совет властьны душманлары бла кюреште батырлыкъ, кишилик да этгени ючюн Зумакъулланы Мустафа Къызыл Байракъны ордени бла саугъаланнганды. Ол заманда бу орден Совет Союзда бек сыйлыгъа саналгъанды.

Магомет бла Мустафа бандитлеге къажау кюреште да тири къатышхандыла. Магомет 1929 жылны декабринде абирекле бла атышыуну кезиуюнде ёлгенди. Мустафа уа, жангы власть тохташхандан сора, Черек районда тюрлю-тюрлю къуллукълада ишлегенди, властьны инфраструктурасын къураугъа, Малкъарны жашау керекле бла жалчытыугъа тири къатышханды.

Москвада 1927 жылда Кюнбатышда урунганланы Коммунист университетин бошагъандан сора, Зумакъул улуну Малкъар округну Кредит эл мюлк союзуну таматасына саладыла. Округну VII эмда VIII съездлеринде (1929, 1931 жж.) он Советлени округ исполкомуна айырылады. Ол жыллада дагъыда Малкъар округну сюдюнню таматасына, область сюдню къауумуна да тийишли кёрюледи.

Коллективизация башлаггнанда, Мустафа Башчыевич Къабарты-Малкъарны эллеринде бла станицаларында ол жумушну бардырлыкъланы санында болады. Алай бла Эльбрус районну Тёбен Бахсан (Гирюжхан) элине тюшеди. Аны хайырындан мында колхоз къуралады, артда бу мюлкню аты саулай районнга угъай, битеу республикагъа да айтылады. Хунерли башчыны тау жерлени сугъарыуну къураргъа къолундан келгенди. Ары дери жубурланладан сора жукъ болмагъан жерледе будайдан, арпадан бла тюйдеи, бир заманда да болмагъанча, бай тирлик алынгранды, туудар эмда къой скороуледе малланы саны уа мингле бла саналгъандыла. Бахсан ауузында, Быллымда эмда Гирюжан тийреледе биогюн да сакъланыпды «Жумаккул улуну илипинлери».

1935 жылны 28 январында Эльбрус район къуралады. Анга Кёнделен, Лашкута, Быллым, Тёбен Бахсан, Огъары Бахсан да киреди. ВКП (б)-ни Къабарты-Малкъар обкомуну бюросуну онону бла партияны райкомуну биринчи секретарына Зумакъулланы Мустафа салынады. Районну къурау, аны аягъы юсюне салыу бек кыйын кезиуге тюшгенди. Ол эллилени жашаулары тамыры бла тюрлене тургъан заман эди. Тарых магъаналы ишде уллу къураучу хунер, тюз оноу этиу, эллилеге энчи къайгъырыу изленгендиле. Битеу ол шартла Зумакъул улуда болгъанлыда, ол салынган борчну бет жарыкълы толтургъанды.

1938 жылда республикада тау промышленностну бек улуу предприятиясыны – Тырныауузда вольфрам-молибден комбинатны – къурулуу башланнганды. Зумакъулланы Мустафа, районну таматасыча, къурулушха башчылыкъ этгенди. Къырал вольфрам эмда молибден къоллу болгъанды, анда уа Зумакъул улуну да кыйыны уллуду. СССР-ни Главцветметини таматасы Гурскийни Тырныаууздагъы комбинатны къурулушунда айырмалыланы саугъалауну юсюнден буйругъунда биринчи болуп Мустафа Башчыевич белгиленнгенди. Райкомну ол замандагъы секретарыны атын Эльбрус районда биогюн да уллу хурмет бла саугъынадыла.

Жашау аз-аздан къурала баргъанды, Зумакъулланы Мустафаны аты да халкъда айтыла тебирегенди, аны ахшы ишлерин жамаат кёргенди. Алай сталинчи репрессияланы кюра кюнлери башландыла да, республикада бек алгъа оночулагъа къатылып тебиредиле. Болсада ала район къуллукъчулагъа да жетмей къалмагъандыла. Зумакъул улуну бийик къырал саугъасы да къутхармады тутмакъдан. Аны 1938 жылны декабринде тутдула, Бетал Калмыковну Совет властьха къажау сюелген къауумуна киргенде, деп терследиле. Айхай да, следователле, власть да ол контрреволюционер болмагъанын, алагъа бир заманда жакъ басмагъанын, Совет властьха да къажау турмагъанын уста билгендиле. Аны правотроцкист организациягъа къатышханы ючюн угъай, жамаатда намысы, даражасы да бийиклендиик кётюрюле баргъаны, аллайны политика ишден кери этергге керек болгъаны ючюн тутаргъа кюрешгенлерин да ангылагъандыла.

Юч жыл тургъанды ол жангыз кеси камерада. 1941 жылны сентябринде уа 8 жылгъа сюд этгендиле. Анга къыйын ауругъунну «ТашЛАГ»-да турургъа тюшгенди. Энди бу жашарыкъ тюйюлдю деп, насыпха, ол кезиуде ол тийреледе болгъан Таумурзланы Батталны къолуна бередиле. Ол а, анга багъып, жанын сау къалдыргъанды. Артда Орта Азияда юйюрюн да табып, аны юсюнден билдиргенди. Аны этген игилигин Мустафаны юйюрю бир заманда да унутмагъанды, ёмюрде да унутурукъ да тюйюлдю.

СССР-ни Баш Сюдю Зумакъулланы Мустафаны сыйтаусуз терслеген, тохташдыргъанды, анга сыйырыгъан саугъалары, ол канда Къызыл Жулдузну ордени да, къайтарылгъанда. Алай саугъуучы къайтарыр онг а болмагъанды, ол 1968 жылда ауушханды, Нальчикде асыралгъанды. Къабырында салынгган чын ташда партизан мухар бёркюню, къаманы, Къызыл Жулдузну ордении да суратлары ишленипдиле. Халкъны эсинде ол ахшы ишлери бла къалгъанды.

Зумакъулланы Мустафаны жети жашы бла бир къызы болгъандыла. Танзиля Къабарты-Малкъарны халкъ поэтиди, Россейни бла Къабарты-Малкъар Республиканы Литература жаны бла къырал саугъаларыны лауреатыды. Совет Союзну бла Россей Федерацияны орденлери бла саугъаланнганды. Магомет, Керим, Баттал, Владимир, Борис, Асхат, Ахмат да жамаатда атлары айтылгъан, сыйлары жюрюген адамладыла.

СУРАТДА: КПСС-ни Къабарты-Малкъар обкомуну биринчи секретары Т.К. Мальбахов Зумакъулланы Мустафагъа Къызыл Жулдузну орденин бере турады (1957 ж.).

Ушакъ

Эм уллу проектлени багъасы жюз миллиард сомдан атлайды

КъМР-де оноу этиу жаны бла регион ара министерстволаны, ведомстволаны эмда жер-жерли администрацияланы башчылары бла тюзюнлей эфир бардыроды. Бу жолгъу къонакъ КъМР-ни экономиканы айнытыу министрини орунбасары, гитче эмда орта предпринимательствону, сора дагъыда конкуренцияны айнытыу департаментни башчысы Рустам Башоров эди.

– Рустам Алимович, бизни къырал ахыр кезиуледе кёп тюрлю къыйын болумларгъа жолукъгъанды. Коронавирус жайылгъан заманда – гитче эмда орта предпринимательство бла кюрешенлеге, быптыр а – уллу бизнесге хата жетгенди, дейдиле. Республикада уа бу жаны бла болум къалайды?

– Керти да, арт жылла бизнесге артыкъ женгил болмагъандыла. Биринчиден къыралыбыз пандемияда чеклениулеге жолукъгъанды. Быптыр а энчи аскер операция башлаггнанды, тышындан санкцияла да кийиригендиле.

Гитче эмда орта бизнес кёбюсюнде къармашыулуду, бола баргъан тюрлениуледе терк амал табады. Аны къой, бирлери тыш къыралла салгъан чеклениуледе кеслерине жангы онгла окъуна кёргендиле.

Ахыр юч жылны алып айтсакъ, регионда предпринимательствоны айнытыу баргъанын кёребиз. Биогюнлюкде бизде гитче эмда орта бизнесни субъектлерини саны 20,6 минг болады, аны бла 102,3 минг адам кюрешеди. Он санда минг бла жарым субъект ма бу кезиуде къошулгъандыла. Дагъыда кеслери иш къурап къармашхан 64 минг инсан барды. Юч жыл мындан алгъын а мингден аз кёбюрек эдиле ала. Жаланда быйыл сегиз минги къошулгъанды.

Предпринимательледен республиканы бюджетине келген налогланы ёлчеми бу кезиуде 94,7 процентге кёбейгенди. Мен оюм этгеннге кёре, бу жаны бла бола баргъан ахшы тюрленилуле къырал да иги себеплик этгенди. Ол санда ахча, учуз кредитле, тинтилуле чек салыу бла.

– Предпринимательствону айнытыу эмда анга себеплик этиу жаны бла регион политика къаллайды, аны юсюнден айтсагъыз эди.

– Бу политика гитче эмда орта предпринимательствону айнытыу программаны чеклеринде бардырылады. Не жаны бла не зат этиледи эмда ана бла кимле кюрешедиле?

Биринчиден эм Гитче кредитлени фонду барды. Ол ахчаны (беш миллион сомгъа дери) юч жылгъа дери ёнкюче береди. Предпринимательле андан битеуда 460 займ алгъандыла (быйыл а – 37, бары да 13 миллион сом багъасына).

Башха жерледе кредит алыргъа сюйгенлеге Гарантияла бергген фонд ишлейди. Предпринимательге ахчаны заманында къайтарырын ол кеси боюнуна алады. Быйыл 161 миллион сом багъасына юч поручительство бергенди. Биогюнлюкде анда ишде 274 поручительство барды (1,2 миллиард сомгъа). Бу Фонд дагъыда промышленностну айнытыу бла кюрешеди. Ол бёлюмде къармашханлагъа грантла, субсидияла, займла береди.

Экономиканы айнытыу министерство жаш предпринимательлени (25 жыллары толгъунчу дери) эмда социал бизнес бла кюрешенлени ахча бла ондгурады. Быйыл анга онбеш миллион сом бёлюргге дейбиз.

Республикада Бизнес-ара да ишлейди. Ары, сагъынылгъан Фондла бла бирге, Предпринимательствогъа, Экспортха себеплик этиу, Инжиниринг, сора социал бёлюмде инновацияланы аралары киредиле. Ала энди ишлеп башлагъан, алгъадан бери къармашхан предпринимательлеге, кеслери иш къурагъанлагъа да болушадыла.

Бизнес-араланы юсюнден да айтыргъа тийишлиди. Республикада аллай алтысы барды. Алада 75 предпринматель къармашады. Барында да 360 ишчи жерлери барды.

Къырал да себеплик этеди: сагъынылгъан жумушланы тамамлау бла МСП-Банк эмда МСП-ны айнытыу корпорация кюрешедиле.

– «Гитче эмда орта предпринимательство, сора энчи предпринимательство башамчылыкъгъа себеплик этиу» деген миллет проект къалай барады бизде?

– Ол 2018 жылда башлаггнанды, кеси да юч регион проектден къуралады: «МСП субъектлени тирилтиу», «Бизнес бла женгил кюрешип башларгъа эмда аны бардырыргъа онгла къурау», «Кеслери иш къурап къармашханлагъа тап онгла къурау» дегенледен. Аланы тамамлау бла Экономиканы айнытыу эмда Эл мюлк министерствола, сора бизнесге себеплик этген организацияла кюрешедиле. Бюгюнлюкде жумушлагъа быйыл 200 миллион сом бёлюнгенди.

– Кеслери иш къурагъанланы саны ёсе барады дегенсиз. Ала не бла кюрешедиле?

– Айтханымча, бу бёлюм бек терк ёсе барады. Аз налог тёлеуню сайлап къармашханланы саны 64 мингден атлагъанды. Адам къуру кеси ишлей эсе, бир жылгъа 2,4 миллион сомдан кёп файда тюшюрмей эсе, ол амалны сайларгъа боллукъду. Аны регистрацияси женгилди, онлайн-касса керекмейди, айтханымча налог тёлеую да азды. Дагъыда къыралдан болушлукъ алыргъа боллукъду. Жашырын халда урунганлагъа уа аллай онг берилмейди.

Кимле сайлайдыла аны: сатыучула, къурулушчула, репетиторла, жюкленеда адамланы ташыу, аш этиу, фатарланы ортакъгъа бериу бла кюрешгенле эм башхала.

– Республикада къаллай инвестициялы проектле бардырыладыла?

– Быптыр алты улусун тындырып бошагъанбыз. Бары да 1,2 миллиард сом багъасына.

Эм улу проектени саны уа бешди. Ала 139,8 миллиард сом турадыла. Ала быладыла:

– Нальчикде IT-Паркны къурау. Ол КъМКЪУ-ну тийресинде ачыллыкъды. Анда инноваци лы компанияла орналлыкъдыла. Ишчилени саны жарым мингге жете къаллыкъды;

– Нальчикде эки жангы микрорайон: «Мэй» эмда «Восточный». Къурулушлары быйыл баллныкъдыла. Инвестицияланы ёлчеми жарым миллиард сомгъа жетеди. Ахча бюджетден тюйюлдю;

– «Чегем-Агро» компанияны жюз гектарда орналлыкъ теплица комплекси;

– «Эльбрус» туризм-рекреация комплекс. Быйыл анда эки канат жол ишлерге эмда сегиз а льжа трассаны хайырланыуъа алыргъа умутубуз барды;

– Тырныауузда вольфрам-молибден магъаданы чыгъарыу проект.

– Санкт-Петербургда халкъла аралы экономика форумгъа республика къалай къатышханыны юсюнден айтсагъыз эди.

– Быйыл форумгъа 130 къыралдан онжеги минг чакълы адам келгенди. Къабарты-Малкъарны да делегациясы бола бирге эди. Жыйылыуда геополитикада тюрлениулени, цифралы къоркъуусузлукъну, регионлада инвестициялы болумну эм башха магъаналы темаланы юслеринден айтылгъанды.

КъМР-ни Башчысы талай тюбешиуле бардырыгъанды, Москвана Правительствосу, Коми Республика эмда Киров областыла бла келишимле этгенди. Дагъыда Россельхозбанк, Кластерлени, технопарклана эмда энчи экономика тийрелени ассоциациясы, «Машук» ара бла да бирге ишлерге келишгенди.

Биз, РФ-ни Экономиканы айнытыу министерствосу эмда «Чегем-Агро» компания бла бирге юч жанлы келишимге къол салгъанбыз. Кесини инструментлерин сынарча Терекалмаз завод Росгеология бла оноулашханды. Делегация ол ведомство бла эмда Херсон областыны губернатору бла да тюбешгенди.

– Министерство энчи аскер операциягъа къатышханлагъа себепликге деп алгъаракъда жандауурлукъ акция бардыргъан эди...

– Быйыл майда биз «Кесибизникилеге болуш» деген эмда сабийлеге себепликге жандауурлукъ акцияланы ётдюргенбиз. Ала #МойбизнесПомогает жандауурлукъ къымылдауну кеслеринде къуралгъандыла. Аны башламчылыгъы уа Россейни Экономиканы айнытыу министерствосундан эмда «Мени бизнесим» араладан чыкъгъанды.

Акцияла да 70 чакълы бизнесмен къатышханды. Ала 600 минг сом жыйгъандыла, дагъыда Тюрлю-тюрлю продукция, дарманла, юс киймме эм башха затла келтиргендиле. Барына да ыразылыгъымы билдирирге сюеме.

Келир сентябрьде уа энтта да бир быллай жумуш ётерикди. Аны Билимни кюнюне атаргъа сюебиз.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

Жылла, адамла, къадарла

Тынгылылыкъ – аны айырмалы ышаны

Мен хапарын айтырыкъ жашы атасы оруслу, анасы уа таулуду -Заммаланы Фаття. Ол кёп жылланы Хасанияны эл советинде секретарь болуп ишлегенди. Аны баш иеси, алагъа жашчыкъ тууп, эки ай да болгъунчу фин къазауатха къатышып, юйге къайтайым деп тургъанлай, Уллу Ата журт уруш да башланады. 1943 жылны жаз башында уа Заммаланы Фаттягъа фронтдан письмо келгенди. Анда ол танымагъан хат бла: «Сизни баш иегиз Золотарёв Фёдор Григорьевич жигитча сермешип ёлгенди...» деп жазылып эди.

Хата жангыз кеси келип къалмайды. Малкъар халкъны туугъан жериндан кёчюрюню аллында Фаттягъа жашы Валераны ёксюз сабийле тургъан юйге бер деп, тийишли органла къаты боладыла, ол орус тукъумну жюрюте эди. Болсада ана жашындан айырылыргъа унамагъанды. «Биз болгъанлай болур ол да», - деп.

Аланы юйюрлери Къыргъыз ССР-ни Ош областына тюшеди. Анда башха жашау башланады. Заман оза баргъаны бла Фаття да Холаланы Зулькарнейни жашы Солтан-Хамид бла бир юйюр къурайдыла. Аталыкъны да Валерагъа ол этгенди. Ёсе баргъан жашчыкъ анасына бла атасына болушур муратда колхозда ишлейди, юйде жумушлагъа да жетишеди, бош заманында уа спорт бла кюрешеди. Заманы жетгенде уа, Ошда эл мюлк техникумгъа кирип, билим алады. Анда окъугъанында, артда тын жерлени жарашдырыугъа баргъанда да къарыулу, ёсюмлю, чырайлы жашны бек сюйгендиле.

Ол чамны, лакъырданы сюйген, аны бла бирге уа алгъа итиннген, ишден арый-тая билмеген улан эди. Ол тирилиги ючюн ВЛКСМ-ни Ара комитетини сыйлы грамотасы бла саугъалагъандыла. Аскерде къуллукъ этгенде да Валера алчыланы сатырында эди. Аскер эмда политика хазырлыкъ жаны бла айырмалы болгъанды. Андан гадирликни буюрадыла. Болсада ала ол къуллукъланы дурус кёрмегендиле. Ишлерин а андан ары айыпсыз бардыргъандыла.

Талай жылдан Валерий Фёдорович ишчи школну да бошайды. Ахшы урунгъаны ючюн Урунуну Къызыл Байрагъыны ордени бла саугъаланады. Къабарты-Малкъар къырал университетни инженер-техника факультетин бошап, заводда эм уллу цехледен бирине башчылыкъ этип башлайды. Борис а анда комсомол организацияны секретары болады. Валера кеси да биринчи ишчи атламларын бу цехде эгинчи разрядлы слесарь болуп башлагъан эди.

Жашау жолла аны къайбы этгеле да, ол атасыны ызын излегенин къоймагъанды. Кюнлени биринде атасыны къарындашы Зиновий Григорьевич Валерагъа письмо жазады. Уруш жыллада ол аскер лётчик эди, артда уа Москваны къатында Химки шахарда орналады. Ахлусуна барып, жаш атасы да сау-саламат болгъанын, алай бу кюнледе больницада кесине бакъдыра тургъанын биледи. Атасы бла биринчи тюбешиюн Валера бир заманда да унутмайды. Экиси да бир бирни къаты къучакълап, жиляп, иги кесек тургъандыла.

Фёдор Григорьевич Золотарёв уруш жолла бла Европагъа дери жетгенди. Аскерде этген кишилери ючюн Махтаулукъну 1-чи даражалы ордение, Къызыл Жулдузну ордение, дагъыда кёп къайтхандан сора уа республикада волейбол командагъа алынгъанды.

Солтан-Хамитланы юйлери Хасанияда бизни бла къоншуда эди да, тийреде жашла, ол санда мени къарындашым Борис да, спорт бла бирге кюрешгендиле, республикада аты айтылгъан машинала ишлеучю заводха ишлерге да бирге баргъандыла. Экиси да спорт бла къаты кюреше эдиле. Борис жыгъышыу, Валера да волейбол бла. Спортха берилген жашлагъа заводну эки участкасында бирмайдаллагъа да тийишли болгъанды. Урушда ауур жаралы да болуп, госпитальгъа да тюшгенди, андан чыкъгъандан сора уа юйюрюн, жашын да кёп излегенди. Алай табалмагъанды, ала Орта Азияда эдиле. Москвада тохтап, анда жангы юйюр да къурагъанды. Жашын а бир такъыйкъагъа да унутмагъанды. Ма энди уа ол аны аллында сюеледи. Уллу, чырайлы жаш. Хау, аны жашау жолуну юсюнден атасы жукъ да билмегенди. Валера анга кеси хапар айтханды. Ата аллай жашы бла керти да ёхтемлинерге эркин эди.

1974 жылда Валераны «Къабмалкъснабсбыт» управлениягъа баш инженер этип салгъандыла. Юч жылдан а Нальчик шахарны Ленин районуну толтурууччу комитетини председателини орунбасары болуп ишлеп баслайды. Шахарны тапландырыу аны баш борчу болады. Артда Золотарёвну республиканы Баш Советине депутатха да айырадыла. Дондагъы Ростов шахарда бийик партия школну жетишимли бошап келгенден сора уа, КъМАССР-ни Аш-азыкъ промышленностуну министрини орунбасарына тийишли кёредиле. Ызы бла «Консервпищеагропромну» генеральный директору болады.

1986 жылда уа Валера республикада Халкъны жумушла бла жалчытыучу министерствогъа башчылыкъ этеди. Аны заманында ол ведомствону жангы айныуу башланады. Ырысхы-техника онглары кючленедиле. Районлада, элледе, шахарлада жашагъанланы жумушларын тындыргъан тюрлю-тюрлю пунктла, Нальчикде химчистка фабрика ачыладыла. Алада ишлегенле уа жангы мекямлада фатар къоллу боладыла.

Къабарты-Малкъарны Отлукъ эмда энергетика министерствосу къуратылгъанында уа Валерий Фёдоровичге, сынаулу башчыгъача, анга башчылыкъ этерге буюрадыла. Аны башчылыгъы бла нефть чыгъарыучу эмда жарашдырыучу промышленностну айныгъыну целевой программасы жашауда бардырылады, Акъбаш ГЭС, Тёбен Черек ГЭС-ни базасы да хайырланылыргъа бериледиле.

Республиканы газ бла жалчытыуда да аны кыйыны уллуду. КъМР-ни биринчи Президенти Валерий Мухамедович Коков анга эллеге газ тартыугъа тири къатышханы ючюн берген сагъатны уа ол уллу ёхтемлик бла сакълайды.

Къаллай къуллукъда, къайда ишлесе да, Валерий Золотарёв эм алгъа урунгъан адамланы сейирлерин эсге алыучу эди. Аны тирилиги эмда башламчылыгъы бла республикада къурулуш, нефть эмда газ бёлюмде ишлегенлени профсоюз биригиулери къуралгъан эди. Аны таматасына уа Валерий Фёдоровични бирча ыразылыкъда айыргъандыла.

2019 жылда уа Россейни нефть, газ, къурулуш профсоюзларыны президиумну оноуу бла КъМР-ни жеринде председательге салынгъанды эмда организацияны власть органла бла байламлыкъларын жалчытып турады, биринчи профсоюз организациялагъа себеплик этеди. Ол КъМР-ни профсоюзларыны федерациясына киреди, тюрлю-тюрлю къырал комиссиялада тири ишлейди.

Алай аны баш магъаналы иши уа юйюрюдю. Юй бийчеси Ирина Магомедовна бла ала юч сабий ёсдюргендиле. Къызлары Лариса бла Элеонора бийик билим алып, Москвада жашайдыла, сабийле ёсдюредиле. Тамата туудукълары Магомет да жетишимлери бла къуандырады.

Жашау хар тюрлю болады, къадар бу юйюрге ачыу да сынатханды. Жашлары Эльдар тауда къар басып, ажымлы ёлгенди. Аллай жараны заман сынтыл этламайды. Жылла оза баргъанлары бла бирге, туудугъу Марат да ёсюп келеди. Валерий Фёдорович а ол атасыны, уллу аппасыны да намысларын тюшюрмезлигине ийнанады.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Саулукъ

Медициналы жолун сайлап, анга жюреклери бла берилип, кертичилей къалгъанларындан сора да, жамаятдан ыразылыкъ табып ишлеген жашларыбыз бла къызларыбыз хурметге тийишлидиле. Аладан бириди Къадырланы Азинат Бёзюланы Османны къызы. Алгъаракълада Ыразылыкъ къагъытла эмда грамотала бла саугъаланнган медиклени арасында ол да бар эди.

«Жангы баргъыу амаллагъа юйренгенлей, аланы билирге да итиннгенлей турама»

Азинат бюгюнлюкде Нальчикде Онкология диспансерде терапия бёлюмде врач-онкологду, эмда химиотерапевтди. Ары дери уа, Къабарты-Малкъар къырал университетде окъуй тургъанында, терк болушлукъ берген станцияда да ишлегенди.

Аны «онкология» ызда тохташыуна уа себеплик этген аспирантурада билим алгъан кезиюнде сагъынылгъан диспансерни ол замандагъы башчысы Анатолий Канцалиевни сейир дерслери болгъандыла. Алада тюрлю-тюрлю клиникалы болумланы юслеринден эшите, бу жолну сайлагъанындан арысында къыйын ауруудан инжилгенлеге себеплик этиуню тюз кёргенди.

Ары дери уа ол Биринчи Чегемни ючюнчю номерли битеулю билим берген мектебин, университетни да алты курсун бошагъанындан сора, интернатурагъа, ординатурагъа да «терапия» эмда «кардиология» ызда бошагъан эди. Алай эсе да, белгилегенибизча, Анатолий Леоновични тынгылы лекциялары анга саулукъ сакълаугъа башха кёзден къаратхандыла.

Кертиди, медицинада кесини энчилиги болмагъан бёлюм барды дерге да къыйынды. Алай эсе да, онкология – жандауурлукъну, жюрек халаллыкъны, къайгъырыулукъну бегирек излеген бёлюмдю. Аны алайлыгъын а врач кеси да чертеди.

– Аллай ауругъанлагъа бакъгъан, къарагъан да тынч тюйюлдю. Адамлагъа къолунгдан келгенича болушлукъ этерге, аланы кёллерин алыргъа кюрешгенлей тураса. Ишден юйге барсам окъуна, телефонуму ёчюлтюн къоймайма. Сасусузлагъа къачан да, къалайда да сагъайгъанлай турама, ала мени акъылымдан, сагъышларымдан бир такъыйкъагъа да кетмедиле. Башхача айтханда уа, не тюрлю амалны-мадарны да хайырланып, ала къыйналмазча этерге кюрешеме. Жангы баргъыу амаллагъа юйренгенлей, аланы ангыларгъа, билирге да кюрешгенлей турама, – дейди ол.

Арт кезиуде медицина айный баргъанын барыбыз да билебиз. Аны къайсы бёлюмюнде да жангычылыкъла, кеслерини орунларын таба, жашауда бардырыла, саулукъ сакълауну бир кесеги бола да барадыла. Азинат да жыл сайын баргъыу амалланы жангыдан-жангылары чыгъа баргъанларын, ол алагъа дайым да тюшюннгенлей турганын айтады. Жаланда усталыкъ бла байламлы литератураны, журналланы хайырланып къоймай, белгили врачланы, профессорланы лекцияларына тынгылайды. Ала жылдан-жылгъа сынала баргъан дарманлада, баргъыу мадарлада къайсылары онглуракъ болгъанларын ачыкълагъанларына да эс бургъанлай турады.

Къыйын саусузлагъа къарап, иши ауур болгъаны эмда анга кёп заманы кетип, жетишалмагъаны ючюн, илму бла кесини кюрешир онгу къалмай эсе да, дайым да усталыгъын, ангылауун ёсдюргенлей турады. Стамбул шахарда онкология ауруула бла байламлы къуралып озгъан халкъла аралы конференциягъа да къатышханды. Къыралыбызны ара шахарыны белгили баргъыу араларында, Сочиде да бу ызда жангычылыкъланы юслеринден билдирген тюбешиулеге, жыйылыулагъа барып, алада сынамлы врачланы айтханларына тынгылайды, ауруугъа ол неда бу амал бла багъыу къалай озгъанын кёргюзтген эмда ачыкълагъан видеороликлеге да къарайды.

Ол затла уа барысы да аны кесини сынамы байыкъланырына, усталыгъы ёсерине, жангы дарманланы бла багъыу амалланы билирине себеплик этедиле. Аллай тюбешиулени хайырлары бла ишинде башха багъыу амалланы бардырыргъа да базынылукъ табады. Сегиз жылны ичинде къыйын саусузланы кёллерин ала, аланы кеслеринден, жууукъ-ахлуларындан да ыспас сёзлеге тийишли болады. Бу жол врачны юсюнден газетге жазарыбызны да ала тилегендиле.

Ишин айныуну жолунда, саусузлагъа къайгъырыулукъну бийик даражада бардыргъанындан сора да, Азинат ариу юйюр ёсдюреди. Амирхан быйыл энди школгъа барлыкъды. Ахматчыгъ а алыкъа садикге жюрюйдю. Жашчыкъла не усталыкъны сайласала да, Аллаха ишлеселе да, къатларындагъылагъа болушлукъ этерге хазыр, адет-тёрелерибизни унутмагъан адамла болурла деген муратдады аналары уа.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Байрам

Алгъышла эмда сейир оюнла

Сыйлы Къурман байрамны кюнюнде, 28 июньда, республиканы битеу межгитлеринде Гъайыт намаз бардырылгъанды, андан сора уа сабийлеге къуучлы жумушла, оюнла къуралгъандыла.

Республиканы ара межгитинде Гъайыт намазгъа жыйылгъан жамаят асыры кёпден, бирлери орамда къылгъандыла аны. Къурман байрам бла КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясыны башчысыны къуллугъун толтургъан **Алим Сижажев** алгъышлагъанды. Ол Россейни Президенти Владимир Путинни алгъышлауун окъугъанды. Анда муслийман жамаат Россейни айныуунда уллу жерни алгъаны, миллетле эм динле аралы келишиулюкню жалчытыуда, жаш тёлюню тюз ниетлеге юйретиуде, юйюр тёрелени сакълауда магъаналы жумушла толтурадыла. Быллай оноулагъа уа халкъда да хурмет этиледи»,-деп айтылады анда.

Жыйылгъанланы министрни орунбасары **Гергъокъланы Жамбулат**, иймам Абу Ханифа атлы къырал ислам университетниректору **Чочайланы Шарабутдин** да алгъышлагъандыла. Алим Сижажев республиканы муфтийини Хазраталий Дзасежев бюгюнлюкде сыйлы Меккада хаж къылгъан къаумланы арасында болгъанын айтып, аны алгъыш сёзюн да окъугъанды.

Ызы бла Алим Сижажев ууаз бергенди, анда байрамны тарыхыны, магъанасыны юслеринден къысха айтханды, жамауатны мамырлыкъгъа, тынчлыкъгъа чакъыргъанды. Намаздан сора муслийманла къол тутуп, бир бирлерин алгъышлагъандыла.

Ызы бла межгитни аллында сабийлеге тюрлю-тюрлю конкурсла, эришиуле къуралгъандыла. Къуучнча келген таматаланы да сыйлагъандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Июльда беш фарыз намаз къылыуну уахтысы

	Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюнню чыкъгъан заманы	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
1	Шабат кюн	02:41	04:28	12:20	16:23	19:54	21:34
2	Ыйыс кюн	02:41	04:28	12:20	16:23	19:54	21:34
3	Баш кюн	02:42	04:29	12:20	16:23	19:53	21:33
4	Гёуюрге кюн	02:43	04:30	12:21	16:23	19:53	21:33
5	Бараз кюн	02:44	04:30	12:21	16:24	19:53	21:33
6	Орта кюн	02:45	04:31	12:21	16:24	19:53	21:33
7	Байрым кюн	02:46	04:31	12:21	16:24	19:52	21:32
8	Шабат кюн	02:47	04:32	12:21	16:24	19:52	21:32
9	Ыйыс кюн	02:48	04:33	12:21	16:24	19:51	21:31
10	Баш кюн	02:50	04:34	12:21	16:24	19:51	21:31
11	Гёуюрге кюн	02:51	04:34	12:22	16:24	19:50	21:30
12	Бараз кюн	02:52	04:35	12:22	16:23	19:50	21:30
13	Орта кюн	02:53	04:36	12:22	16:23	19:49	21:29
14	Байрым кюн	02:54	04:37	12:22	16:23	19:49	21:29
15	Шабат кюн	02:56	04:38	12:22	16:23	19:48	21:28
16	Ыйыс кюн	02:57	04:39	12:22	16:23	19:47	21:27
17	Баш кюн	02:59	04:39	12:22	16:23	19:47	21:27
18	Гёуюрге кюн	03:00	04:40	12:22	16:23	19:46	21:26
19	Бараз кюн	03:01	04:41	12:22	16:23	19:45	21:25
20	Орта кюн	03:03	04:42	12:22	16:22	19:44	21:24
21	Байрым кюн	03:04	04:43	12:22	16:22	19:43	21:23
22	Шабат кюн	03:06	04:44	12:23	16:22	19:42	21:22
23	Ыйыс кюн	03:07	04:45	12:23	16:22	19:42	21:22
24	Баш кюн	03:09	04:46	12:23	16:22	19:41	21:21
25	Гёуюрге кюн	03:10	04:47	12:23	16:21	19:40	21:20
26	Бараз кюн	03:12	04:48	12:23	16:21	19:39	21:19
27	Орта кюн	03:13	04:49	12:23	16:20	19:38	21:18
28	Байрым кюн	03:15	04:50	12:23	16:20	19:36	21:16
29	Шабат кюн	03:16	04:51	12:23	16:20	19:35	21:15
30	Ыйыс кюн	03:18	04:52	12:22	16:19	19:34	21:14
31	Баш кюн	03:19	04:53	12:22	16:19	19:33	21:13

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

Байламлыкъла

Муратлары – табийгъатыбызны энчиликлерин кёрюрге

Москваны М.В. Ломоносов атлы къырал университетни (МГУ) география факультетини онбеш студенти устаслары бла бирге Къабарты-Малкъаргъа практикаларын бардырыргъа келгендиле. Аланы муратлары регионну тау эм ёзен жерлери, аланы тарыхлары бла шагъырейлениуюю, табийгъат байлыкъланы хайырланыуну бусагъатдагъы амалларына юйрениуюю.

Студентле эм преподавательле бла республиканы Курортла эм туризм министерствосунда тюбешиу болгъанды, ол ушакъ халда ёттенди. Къонакъланы алгъышлай, министрни орунбасары Асланби Шхагапсоев: «Табийгъатыбызны эм туризмни энчиликлерине алимлерибизни эмда устазларыбыз бла бирге юйренгенигиз ахшыды. Ол республиканы юсюнден терен билим алыргъа, аны тарыхыны эм маданиятыны юслеринден бютюн кёп билирге болушурукъду. Жаш заманыгъызда къыралыбызны кёрюрге, аны юсюнден билим жыяргъа онг чыкъгъаны бек аламатды», - дегенди.

Тюбешиуде Къабарты-Малкъарда туризмни, соллуу жерлени юслеринден да айтылгъанды, окъуучула докладчылагъа сейир этип тынгылагъандыла, соруула бергендиле. МГУ-ну географ факультетини табийгъат байлыкъланы аяулу хайырланыу жаны бла кафедрасыны доценти Татьяны Воробьева республикада ала барлыкъ жерлерин ойлап сайлагъанларын белгилегенди. Ол чертгенича, пандемияны къыйын кезиуюнден сора Къабарты-Малкъар туризм эм рекреация терк айнып башлагъан регионладан бириди.

Студентле талай предприятияда, Нальчикде бла Черек районда белгили табийгъат жерлерибизде болгъандыла. Практикалары бла ийыкъны бардырыллыкъды, аны кезиуюнде ала алыкъа кёп сейир жерибизни кёрлюкдюле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Себеплик

Иш излегенлеге къайгъыра

Озгъан ыйыкъда республикада онбеш майданда «Россейде иш. Онгланы заманы. Тамблагъы кюнюбозню бюгюн бирге къурайбыз» деген ат бла битеуроссей ярмарканы регион кесеги ёттенди. Иш излегенлеги къайгъысын кёрюр нуратда ол санда Нальчикде Къырал концерт залда, Х.М.Бербеков атлы КъМКъУ-да, В.М.Коков атлы КъМКъАУ-да, гуманитар-техника колледжде эмда иш бла жалчытыу аралда да майданла къуралгъандыла.

Ярмаркагъа республиканы онаты организациясы бла предприятиясы къатышханды. Ол санда Воентекстиль-промда, «БТК-групп», «Партнёр» биригиуледе, Терекалмаздан, бийик вольтлу аппаратла чыгъарган заводдан, «Нальчик» газпром, газораспределение компаниядан, Нальчикде сют комбинатдан, Горзеленхоздан, Эл мюлк банкдан, эмда регионда болгъан башха, алчы предприятиялдан келечиле бар эдиле. Биогюнлюкде алада 690 бош ишчи жер барды.

Урунуу, иш бла жалчытыу эмда социал къорулау арада ишлегенле студентлеге, мектеплени бошап чыкъгъанлагъа, башалагъа да болумну юсюнден тынгылы хапар айтхандыла, иш бериучюле, жер-жерли администрацияланы келечилери бла тюбешиуле къурагъандыла.

Ол кюн Къырал концерт залда болгъан ярмаркагъа Россейни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликли келечисини орунбасары Владимир Надькто эмда КъМР-ни урунуу эм социал къорулау министри Асанланы Алим да келгендиле, иш бериучюлени къатларына барып, ала бла ушакъ этгендиле, мында къуралгъан кёрмючле бла да шагъырейленнгендиле.

Урунуу, иш бла жалчытыу эмда социал къорулау араны башчысы Татьяна Канунникова бу ишни юсюнден бildириу этгенди. Быллай тюрлю ярмарка быйыл биринчи кере бардырылгъанын, аны регион кесеги 14-15 апрельде очный халда ёттенин, анда 1300-ден аслам бош ишчи жер администрацияланы келечилери бла кесеги онлайн амал бла «Россейде иш» деген онлайн-порталда иш бериучюле эмда ишчи программала бла тюбешиуле болгъанларын, ол кесини хайырлылыгъын кёргюзтгенин, анга кёре 49327 адам иш бла жалчытылгъанын да чертгенди.

КъМКъУ-да къуралгъан майданда россейли студент отрядланы регион бёлюмю, Республикада урунуу, иш бла жалчытыу эмда социал къорулау араны себеплиги бла жаш адамланы къоллары керекли жерледе иш бла жалчытырыкъла бла онлайн халда тюбешиу къуралгъанды.

Къабарты-Малкъар аграр университетде уа студентлеге мастер-класс къуралгъанды, андан сора да, «Жаш специалистле, урунуулу шёндюгю рынгу» деген ат бла «тёгерек стол» бардырылгъанды. Алагъа «Деловая Россия» къауумдан «Абрау-Дюрсо» компанияны иш бериучюлерини къаууму да къатышханды. Алайда оксуна вузланы юридический факультетлерин быйыл бошап чыкъгъанланы ишге тохташдырыуну амалы сюзюлгенди, жаш адамлагъа предприятияны жетишимлерини, ишни барыу халыны, ары ишлерге келгенледен къаллай сурамла ислеллгенлерини юсюнден да хапар айтылгъанды.

Ярмарканы бизде РФ-ни Урунуу эмда социал къорулау министерствосу, регионлада толтуруучу власть органла, Адамланы урунуу, иш бла жалчытыу эм социал къорулау ара къурагъандыла.

Люба АДИЛОВА.

Шахматла

Эм устала эришгендиле

Нальчикде «Каисса» арада классика шахматладан 80-чи республикалы чемпионат бардырылгъанды, спортну бу тюрлюсюнден ол баш регион турнирге саналады.

Эришиуге 46 шахматчы къатышханды, аланы араларында спортну усталары, чемпионла, жаш спортчула да болгъанды. Аладан эм кючлю прохладначы Олег Дедюхин ойнагъанды, ол 9 баллдан 8,5 алгъанды. Экинчи эм ючюнчю жерлеге Заюководан Резуан Шомахов бла Чамал Гедгафов чыкъгъандыла. Тёртюнчю эм бешинчи жерледе къарындашла Текуланы Эмир бла Валерий орналгъандыла. Къошакъ саугъагъа ветеранланы араларында Валерий Вулах тийишли болгъанды.

Тишырыуланы араларында «алтынны» Фатима Шахмурзова алгъанды. Жашчыкълада Амир Темроков бла Умар Лингур хорлагъандыла, къызчыкълада уа – Ахматланы Амина, Улбашланы Амина, Геккиланы София. Ала барысы да грамотала, майдалла эм кубокла бла саугъаланнгандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Жетишимле

Биринчи жерни алгъандыла

Бу кюнледе Краснодар шахарда СКФО-ну эмда ЮФО-ну биринчиликлери болгъанды. Алагъа битеу округдан 150-ден аслам жаш спортчу къатышханды. Къабарты- Малкъардан ары къызладан да жашладан жыйырма тёртюсю баргъандыла, юч кюмюш, бир доммакъ майдалла бла къайтхандыла.

Къалабекланы Азиза, Атабийланы Малика, Туменланы Заур а юч эришиуде да экинчи жерге чыкъгъандыла. Дагъыда энчи зачётда Артём Воронин кюмюш, Тембулат Апшев а доммакъ майдалла алгъандыла.

Алай бла бизни республикадан баргъанла команда эсепде биринчи сыйлы жерге чыкъгъандыла.

СУРАТДА: Туменланы Заур, Къалабекланы Азиза, Атабийланы Малика тренерлери бла.

Кёрмюч

Къудуретибиз – сабийлени кёзлери бла

Нальчикде Культура фондда сурат ишлеуде ал атламлары эте турганланы чыгъармаларыны кёрмючю къуралгъанды. Ол «Жарыкъ кюн» деген акцияны чеклеринде бардырылгъанды.

Быллай кёрмюч фондда биринчи кере къуралмайды. Муну аллында жылда да бири болгъанды. Анга къарагъна келгенле, жаш суратчыланы ишлерин кёрюу бла чекленип къалмай, аланы сатып алыргъа да боллукъ эдиле. Андан жыйылгъан ахчагъа былтыр ёксюзле турган юйге илляула, кёгетле, татлы ашарыкъла, памперсле эм сапынла, шампуньла да алыннгандыла. Бу жол да аллай жандауурлукъ этилликди: ахча ёксюзлени араларында операция, энчи багъыу керек болгъанлагъа къоратыллыкъды.

Сагъынылгъан кёрмючге, бизни республикадан сора да, Къарачай-Черкеседен, Шимал Осетия-Аланиядан да бир ненча жаш суратчы къатышханды.

Жыйылгъанланы аллында сёлеше, Культура фондну таматасы Люаза Макоева, Нальчикде тишырыуланы советини къауумуна кирген Фатима Тазова, миллет маданият араланы башчылары да акция тёреге айлана баргъанын огъурлу ишге санагъандыла. Быллай кёрмючле, жаш тёлюге фахмуларын ачыкъларгъа онг бергени бла бирге, жандауурлукъ сезимле туудургъанларын да чертгендиле.

Кёрмючдеги суратла, сёзсюз, хычыуун эдиле: жарыкълыкълары, тюрсюнлери, магъаналары бла да энчи эдиле. Жаш суратчыла, сурат ишлеуню жорукъларына толусунлай келишалмагъан эселе да, табийгъатны, тёгеркеде бола турган затланы, жомакъладан, сабий фильмледен къызчыкъланы кеслери анылагъанча кёргюзталгъандыла.

Эки кесекден къуралгъан сурат ишлеуде кеслерин сынагъанла да болгъандыла. Аланы аламысы Минги тауну, табийгъатыбызны суратлагъандыла. Кёрмючге къатышханладан бек кичи, биринчи классха энди барлыкъ Габоланы Дамир да аланы араларындады. Келгенле аны чыгъармаларыны къатларында иги кесек мычыгъанларын да белгилерчады. Ала сатылгъан да биринчи болуп этгендиле.

Сегизжыллыкъ Нёгерланы Алинаны «Къарындаш бла эгеч», «Эгеч» деген суратларына да эс бурурмады. Маратх Емкужевни «Жаз башы келди» деген ишинде болгъан хычыуунлукъну айтып ангылатыргъа кыйыйды.

Кёрмючге къатышхан сабийлени барына да Маданият фондну грамоталары, саугъала да берилгендиле.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

Юйретиуле

Жай кезиу чурумсуз озар ючюн

Жай, сабийлеге зауукълу солуудан сора да, къоркъуулу кезиудю. Жылы айлада гитчелени араларында ачыгъанла аслам боладыла, алай эсе уа, аланы къоркъуусузлукъларын сакълауну борчу профильли министерстволаргъа бла ведомстволаргъа салынады.

«Мени къоркъуусуз жай каникулларым» акцияны чегинде сабий чыгъармачылыкъны «Кюн шахар» академиясында къонакъда МЧС-ни регион бёлюмюню бла Къыралавтоинспекцияны ишчилери келгендиле. Ала гитчелеге от бла ойнау къалай къоркъуулу болгъанынны юсюнден айтхандыла, къутхарыучуланы 101 телефон номер бла чакъырыргъа кереклисин эслерине салгъандыла, от ёчюлтюючюле бла къалай хайырланылгъанны кёргюзтгендиле. Суулада къоркъуусузлукъну сакълау жаны бла инспекторла черекледе бла кёлледе жууунганда жорукъларына юйретгендиле, билдириулери бла китапчыкъла юлешгендиле.

Сабийле жоллада ачымазлыкъны «Кюн шахар» академиясында къонакъда МЧС-ни регион бёлюмюню бла Къыралавтоинспекцияны ишчилери келгендиле. Ала гитчелеге от бла ойнау къалай къоркъуулу болгъанынны юсюнден айтхандыла, къутхарыучуланы 101 телефон номер бла чакъырыргъа кереклисин эслериндеге сабийле турмушда, табийгъатда, солууда эм башха жашау болумлада кеслерин тюз жюрютюргге юйренедиле, къоркъуу чыкъгъанда не этерге кереклисине тюшюнедиле.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Эсгертиу

Губула кенг жайылгъандыла

Роспотребнадзорну КъМР-де управлениясыны пресс-службасындан билдиргенлерича, ведомствону ишчилери губула кенг жайылгъан кезиуде болумгъа контроль бардырыгъанлай турадыла.

Быйыл мартны ал кюнлеринден башлап, губула къабып, республиканы медицина учрежденияларына 574 адам келгенди, ол санда онжети ыллары толмагъан 201 сабий. Былтыр бла тенглешдиргенде ол 64 инсаннга кёпдю.

Бизни республика къырым геморрагия безгек (КГЛ) жайылыргъа къоркъуулу жерге саналады. Ол саулукъгъа уллу заран салгъан, бирде ёлюмге да келтирген аман аруууду. Кёбюсюнде ол губу къапхандан сора жугъады, алай къуртну къол бла эзгенде да хата жетергге боллукъду. Республиканы эпидемиология болумну юсюнден айтханда, профилактика ишлени хайырыгъан алыкъа бир тюрлю къоркъуулу аруу тюбемегенди.

Къуртла кенг жайылмаз ючюн быйыл битеу да 350 гектар жер тийишли дарманла бла тазаланнгандыла. Ол санда саулукъландырыу эм солуу лагерьлени тийрелеринде да 50 гектаргъа къаралгъанды.

Хар замандача, быллай мадарла сабийлени саулукъларына бакъгъан, билим берген учреждениялны, санаторийлени, стадионланы, паркланы, медицина организацияланы тийрелеринде эмда башха жерледе этиледиле.

Мындан арысында да республикада иги болум сакъланыныны Роспотребнадзорну кеслерини кёзкъулакъ болгъанлай турлукъдула.

Федерация кекусинкай

Ал урумларында – майдалла

«Акъ-Суу» спорт арада киокусинкайдан 10-15-жыллыкъ спортчуланы араларына «Юные надежды» деген эришиу бардырылгъанды. Анга республиканы киокусинкайдан клублары келечилери –70-ге жууукъ адам – къатышханды.

Ол алыкъа турнирледе уллу сынам жыймагъан неда биринчи кере эришген спортчуланы араларында къуралгъанды, болсада жаш каратечиле анда ахшы техниканларын кёргюзтгендиле. Кеслерини ауурлукъ эм жыл сан къауумларында майдалланы Тебуланы Ахмат, Созайланы Амирхан, Мурат бла Карим, Астемир Ниров, Къазийланы Къуанч, Ахкёбекланы Кантемир, Николай Мельников, Мусукланы Динислам, Баллиланы Рашит, Хуболланы Тамерлан, Платон Гришков эм башхала алгъандыла. Аланы тренерле Аппаланы Акъболат, Мурат Захохов, Таймураз Кетоев, Насыпплыланы Тахир, Ислам Къмыков юйретедиле.

Право

Ырысысы сыйырылгъанды

Законсуз сатыу-алыугъа къажау мадарланы толтургъан кезиуде РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны къуллукъчулары республиканы полициячылары бла бирге 57-жыллыкъ инсанны аманлыкъчы ишин тыйгъандыла. Ол къырал маркала салынмагъан тютюнлени кёп санда келтириуню къурагъра умут этгени ючюн терсленеди.

Законсуз сатыу-алыудан 115 минг тютюн сыйырылгъанды – Россейде эм тыш къыраллада чыгъарылгъан. Аланы битеулю багъасы 14 миллион сомгъа жетеди, деп билдиргендиле бизге УФСБ-ны пресс-службасындан.

Шартланы сатханды

РФ-ни ФСБ-сыны къуллукъчулары Нальчикде Украианны 44-жыллыкъ инсанын тутхандыла. Ол тыш къыралны къоркъуусузлукъ службасыны буйрукълары бла аскерлени болумлары бла шартланы жыйыштырыгъаны тохташдырылгъанды, деп билдиргендиле бизге кюч ведомствону пресс-службасындан. Аланы энчи аскер операция бардырылгъан кезиуде Россейни къоркъуусузлугъуна къажау хайырланыргъа мурат болгъанды.

Россейни ФСБ-сыны следствие бёлюмю эр кишиге РФ-ни УК-сыны 276-чы статьясына кёре терслеу материалла ачханды. Оператив-тинтиу жумушла анданары толтуруладыла.

Баланы, ананы да къутхаргъанды

Нальчикде Пачёв атлы орамда машинада от къабынгъанды. Аны ичинде, водительден сора, акъыллбалыкъ сабий да болгъанды бу къыйын кезиуде.

Ишни болумун Сюд приставланы федерал службасыны КъМР-ден Управлениясыны сюдде низамлыкъны жалчытыугъа жууаплы приставы Мурат Шахалиев кёргенди. Ол машинаны терезесинден тютюн чыкъгъанын эслеп, нёгерлерине от ёчюлтюючюлени чакъырыргъа тилеп, мычымай болушлукъгъа чапханды. Жашны батырлыгъыны, отну ёчюлтюуде сынаууну хайырындан алайда бир адам да ачымагъанды. От машинада салыннган газ баллонну жетсе, ахыры не бла бошаллыгъын айтхан окъуна къыйынды.

Тишириу анга эмда сабийине этилген болушлукъ ючюн приставха ыразылыгъын бildиргенди.

Полициячылагъа чапханды

Быйыл 27 июнюда Россейни МВД-сыны Нальчикде управлениясыны дежурный бёлюмюне Чернышевский атлы орамда 21-жыллыкъ жашны бичакъ бла жаралы этгенлерини юсюнден бildириу келгенди.

Мычымай аманлыкъ болгъан жерге патруль-пост службаны полициячылары жетгендиле. Ала тинтиуле бардыргъан кезиуде башха орамда жаш адамны эслегендиле. Ол ишни болумун кёргенлени айтханларына ушагъанды. Жаш адам право низамны сакълаучуланы кёргенде, ачыуланып, аланы юслерине бичакъ бла чапханды. Аманлыкъчы ишин тыяргъа чакъырыула этилгенлерине къарамай, ол полициячыладан бирин урургъа умут этгенди. Аны ючюн бузукъчугъа кёрохдан атхандыла. Жерине терк медицина болушлукъ чакъырылып, жаш адам саулукъ сакълау учреждениягъа жетдирилгенди.

Ачыкъланнганыча, ол 19-жыллыкъ бахсанчыды, кеси да республиканы вузларындан бирини студентиди.

Чырмауланы ангыларгъа тилегендиле

Терроризм бла байламлы аманлыкъларгъа къажау жумушланы 2023 жылда толтурургъа белгиленнген ишлерини чеклеринде бу кюнледе Май районда транспорт объектледе юйрениуле бардырыллыкъдыла. КъМР-де Оператив штаб республиканы инсанларын бла къонакъларын болжаллы халда чекле кийиригенлери бла байламлы чырмауланы ангыларларын тилегендиле.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНА:
Редакторну приёмныйы – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюю эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефона: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет айыкъда юч кере чыгъады – **геуюрге, орта, шабат** кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Курданланы Сулейман – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиданы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Ахматланы Люаза (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3-чю бет), Геляланы Валя (4-чю бет) – корректорла.

Тиражы 1676 экз. Заказ № 1394

Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru